

en benoe-
dier toe ge-
liggen, om
ts in het
i, om zoo
kozen Syar
ook al
tomst maar
t voor dat
etreffen te
strefte onze
nd gulden
n, en na-
afgedaan,
e Gerefor-
om des-
die schuld
n zoo iets
formeerde
n hun actie
verheid ge-
en ze met
is moeten
peeskosten
rpende
raperd, die
dat onze
rling ver-
4000, Rot-
recht en
dit saam
de kracht,
de slaan-
die een
som van
nemen,
ad gulden
zoo kleine
wat neer
60, f 50,
ns tevens
collecten
vóór de
bedrag
werd bij
gecollec-
te, dat de
lecte van
ken, die
rekening
gelijk zou
e collecte
vergeef
voorge-
even.
huld, die
tijd af te
is in het
e macht-
God in,
rechtter-
voor God
het on-
staalt hij
e macht,
d, of het
lere pun-
ter Gere-
moeten
gen, met
ant wel
licht ng,
zal zijn,
choorlijk
beraad,
n raad en
uden; en
de pers
zal doen
n advies
ver alle
vragen
van kun-
van op
e, zoo al
discussie
zoo licht
laardoor
het eten
discussie
raf, nog
allerlei
alsdan
brengt;
maakt,
saam te
van be-
or zulke
or zijn
et thans
of zoo
op deze
of men
alwaar-
gewich-
ze ook
at, den
ke leven
de pers
de taak
zijn, en

blijft het best die geest van wederzijdsch verlangen bestendigd, die deze maanden reeds zoo schoon gewerkt heeft.

Waar voor schrijver dezes dan nog bijkomt, dat hij zelf als Deputaat voor de vereeniging, allen schijn zelfs moet mijden, als misbruikt hij de *Herant*, om zijn opinie aan te dringen.

Hiermee is natuurlijk niet gezegd, dat het daarom ongeoorloofd, of althans voor ons ongeraden zou zijn, nu of dan een enkelen wenk te geven.

Maar toch ook dit hopen we *harig* te doen.

Onze regel zal blijven: hoe *minder* hoe beter.

Slechts over tweeën punten zij ons nu reeds een korte opmerking vergund.

Ook wij zijn van meening, dat het verreweg het wenschelijkst ware, zoo alle tweedheid, óók in de plaatselijke formatie, verdween.

Toch zal dit den eersten tijd nog op verre na niet overal mogelijk zijn; en elke kerk moet hierin *vrij* blijven.

Maar om onze toekomst zou het ons een groote teleurstelling zijn, indien te Amsterdam de ineenstemming niet aanstands beproefd werd.

Hiervoor nu zal het groote struikelblok zijn de verschillende burgerrechtelijke positie der beide kerken alhier, daar de ééne kerk haar goederen bezit uit eigen hoofde, en de andere vrij beschikt over wat eigendom is van de Kerkelijke Kas.

Nu mag geen oogenblik bij de Christelijke Gereformeerde broeders de indruk bestaan, alsof wij op die Kerkelijke Kas verzot waren, en een soort voortreffelijkheid in zagen, waarmee we dweepten.

Hier is niets van aan.

Het tegendeel is waar.

Wij onzerzijds hebben de Kerkelijke Kaszen nooit anders beschouwd dan als een noodhulp. Een middel om ons op doeltreffende wijze te redden uit een netelige positie. Maar hieruit vloeit dan ook vanzelf voort, dat wij den dag zegenen zouden, waarop de kerken in Doleantie rechtszekerheid ook voor haar eigendom konden erlangen, en alsdan uit eigen beweging de kruk konden wegwerpen, die ons thans innidels zoo goeden dienst be- wijst.

Eén ding durven we dan ook wel pro- feteeren.

Natuurlijk zijn deze Kerkelijke Kaszen slechts voor 29 jaren opgericht. Maar zeer zou het ons verwonderen, indien er één zoo oud werd.

We zien de zaken thans vrij rooskleurig in, en gelooven dat we op den goeden weg zijn, om ook staatsrechtelijk en burger- rechtelijk als Gereformeerde kerken op vaster voet te komen.

Onze bange en harde strijd heeft door de feiten die in het leven traden, reeds onge- meen veel goeds gewerkt.

Over het tweede punt, waarover we ons een opmerking veroorloven, kunnen we nog korter zijn.

Het betreft toch niets dan den wensch, dat het de beide Synoden gelukken mogen, om al wat dusver *als slag* voor de twee groepen van kerken gold, beiderzijds neer te halen, en er een nieuwe gemeenschap- pelijke vlag voor te hijsschen, die alsdan symbool van onze eenheid worde.

Wij voor ons zouden niet willen, dat het ook maar één oogenblik den schijn had, als gingen de Christ. Geref. kerken over in de Doleantie, en onze Christ. Geref. broeders zullen evenmin ook maar één oogenblik willen, dat de schijn ontstaat, als gingen de kerken der Doleantie over tot hen.

Niemand moet kunnen zeggen: „Ge zijt tot mij gekomen,” maar beiderzijds moet het onze ere zijn te belijden: Saam zijn we uitgegaan, om elkander te vinden onder den scepter van Koning Jezus

In een vlugschrift, getiteld: „*Roomsch recht tegen Protestantisch verweer*” is ook Dr. Schaepman tegen Dr. Gunnings brochure opgetrokken.

Reeds uit dit feit zelf blijkt dat er in Gunnings schrijven sekere kracht school. Een man toch als Dr. Schaepman trekt het harnas niet aan, als hij niet voelt dat het tornooi meenens wordt.

Natuurlijk is zijn geschrift iets heel anders dan wat de heer Willde ten beste gaf.

Hier, in goeden zin, veel hooger toe- gemengd in bijna spelende gezamenzaam- heid, waar hij den Leidschen doctor per- soonlijk toespreekt, en verzoekt een toetje lager te zingen.

Op details komt Dr. Schaepman dan ook weinig.

En de kracht van zijn vlugschrift schuilt veeleer in het dubbele pogen, om enerzijds de Christologische signatuur voor Rome- geheele optreden *door de Mis* te redden; en om anderzijds Gunnings soms wel wat min gekuschte en humane uitdrukkingen tegenover Roomse tegenstanders te be- antwoorden met een keurige en fijn gesti- leerde beschouwing over Luther.

Soms schijnt het of de rollen zijn om- gekeerd.

Over het zedelijk wangedrag van som- mige Pausen valt Dr. Schaepman zonder sparen voorbij; van veel kwaads dat men Luther nasprak, spreekt hij hem voor een zeer groot deel vrij.

Voor al daarom boeit de schets van Luther, omdat Dr. Schaepman metterdaad het psychologisch centrale moment, waarop het in de Reformatie aankomt, niet ont- wijkt, maar met zekere voorliefde in het licht stelt.

En toch blijven we ook na lezing van deze brochure volhard in onzen min gunstigen dunk over al dergelijk polemisch geschrift.

Ook theologisch schuilt het gevaar op dit oogenblik volstrekt niet in Rome. Wat

het Protestantisme ondermijnt is het Ratio- nalisme, en ten deele het Ethicisme.

Vorderen doet men met zulk een pole- miek dan ook niets.

De Roomse menschen worden in de periode waarin we thans zijn niet Gerefor- meerd, en de Gereformeerde menschen worden niet Roomsch.

De twee levenskringen staan nu eenmaal naast elkander, en beiderzijds wint men veeleer in kracht door zich in eigen boezem wetenschappelijk te sterken, dan dat men twist op twist stapelt over tal van detail- vragen, die óf voor geen objectieve oplos- sing vatbaar zijn, óf ook, al waren ze op- gelost, de moeie van den strijd niet zouden loonen.

Hoe verschillend de indrukken zijn, waar- onder men beiderzijds leeft, bleek onlangs opnieuw, toen een correspondent uit Noord- Brabant o. m. het volgende aan de Belgische *Patriote* schreef:

Alleen in onze provincie Brabant komen talrijke overgangen van „rechtzinnige” Protes- tanten voor. In 't dorp Someren heeft een land- eigenaar met heel zijn gezin de ketterij afge- zworen; evenzoo de vrouw en de dochter van den Protestantischen leeraar dier plaats.

De heer Kruisinga, Protestantisch hulppre- dikanter en rector van 't gymnasium te 's-Hertogen- bosch, is eveneens met zijn groot gezin tot de ware kerk weergekeerd. Een Protestantisch diaken te Budel evenzoo.

Daartegenover zijn de pogingen der ketteren om uit de Roomschen hekeerlingen te winnen door verspreiding van Bijbels en andere boeken vruchteloos. Dat erkennen zij trouwens zelf niet zonder spijt.

Thans nu het Protestantisme meer en meer uiteenvalt en allerlei secten haart, de predi- kanten alle gezag voor de gemeente verliezen, zoodat de volgelingen hen soms midden in de preek in de rede vallen, niet zonder gevaar te loopen zich allerlei lieflijken naar 't hoofd te hooren slingeren, zoodat pas geschiedde op een plaats die ik kan noemen; — thans voelen natuurlijk de eerlijke lieden zich diep gegriefd en de eenheid der Katholieke kerk moet hen wel sterk aantrekken.

Dat begripen de Nederlandse Katholie- ken. Dus trachten zij naar toenadering tusschen zich en de eerlijke ketteren op staatkundig ge- bied, en op het — nog wel zoo vruchtbare ge- bied — der liefdadigheid.

Voelt men nu niet, dat waar men van Roomse zijde in dergelijke illusie leeft, geen twistgeschrift doel kan treffen?

De drie regels die aan het slot van onzen voorlaatsen leeder voorkwamen, gaven het *Christ. Weekblad* aanleiding tot de volgende re- plicke:

Dr. Kuiper meent dit, en spreekt zich hier- over in de *Herant* van Zondag 11. aldus uit: „In het *Chr. Weekblad* voor Leiden wordt de meening uitgesproken, dat met het Regl. van 1869 wel art. 3, 4, 5 en 6 zouden vervallen zijn, maar art. 1 en 2 gebleven. Deze opinie rust blijkbaar op een misverstand. In de kennisgeving aan de regering toch staat letterlijk alle artikelen van het Reglement zijn komen te vervallen. Dus ook art. 1 en 2.”

Opgemerkt zij, dat dit niet art. 1 en 2, maar art. 1 en 3 moet zijn. Een feil van den zetter, die in mijn stuk boven art. 3 het cijfer 2 plaatste, zal wel de oorzaak zijn dat Kuiper spreekt van art. 1 en 2, het is evenwel in uit het artikel en uit de door mij genoemde ver- vallen artikelen 2, 4, 5 en 6 duidelijk, dat door mij niet art. 2 maar art. 3 als niet vervallen bedoeld is.

Ik ben dus van meening dat art. 1 en 3 gebleven zijn, en deze opinie zou op een mis- verstand rusten, omdat in de kennisgeving der Commissie aan de Regering letterlijk staat dat alle artikelen vervallen zijn.

Zeker dit staat er, maar er staat meer in die kennisgeving; onmiddellijk volgt er op de woer- den: „dat alle artikelen daarvan vervallen,” en voortaan alleen van kracht blijft de in art. 1 en 3 van het Reglement zelf genoemde Ker- kenordening van Dordrecht 1618/19.”

Wat betreft den vorm en de plaats, die de artikelen in het Reglement innamen, zij zij allen geschrapt, maar niet allen wat hun wezen, hun wezenlijke inhoud aangaat, als zoodanig zijn art. 1 en 3 niet geschrapt.

De Kerkenordening van Dordrecht in art. 1 en 3 van het Reglement genoemd blijft voortaan van kracht, en de Commissie heeft hiervan een afschrift aan de Regering toegezonden.

Kan men dan wel zeggen, dat, wat den inhoud, de substantie aangaat, art. 1 en 3 vervallen zijn?

Nu vatten we de bedoeling van den ge- achten schrijver, die zich J. H. D. teekent.

Hij wilde dus niet zeggen, dat Art. 1 en 3 nog formeel gelden, maar alleen dat de Dordsche Kerkenordening, die in deze beide artikelen genoemd werd, juist omdat ze hierin genoemd werd, niet iets nieuws was, maar iets, dat reeds in het Regl. van 1869 voorkwam.

Nu dit geven we natuurlijk *grif* toe.

Zoo is het ook door ons altoos opgevat.

Meer nog.

Feitelijk hebben deze kerken nooit an- ders bedoeld, dan onder de Dordsche Ker- kenordening te leven.

Maar als nu J. H. D. zijn eerste stukje nog eens overleest, zal hij toch zelf inzien, dat hij zich toen anders uitdrukte.

Daarin toch schreef hij dat het Reglement nu *bestond* uit deze twee artikelen, en drukte ze, onder dit zeggen, in cursief af. Doch dit doet er niet toe.

Blijkbaar toch erkent nu J. H. D. zelf dat ook Art. 1 en 3 *formeel* niet meer bestaan; en wij erkennen natuurlijk ook gaarne, dat de Dordsche Kerkenordening in de materie van beide artikelen genoemd werd.

KUYPER.

Ontvangen door Dr. J. H. HOUTZAGERS te Kootwijk: Postmerk Middelhamis 1 250.

Uit de Pers.

Men las deze week in de *Amst. Kerkbode*.

In het *Protestantenblad* van Zaterdag 20 Februari lezen we den volgende brief:

Gefielde Gemeentelieden!

Uwe Herders en Leeraars hebben, naar aanleiding van een ontvangen aanbod, zich gedrongen gevoeld een Beurs te stichten ten behoeve van gescheitde jonge lieden, die zich aan de Gemeentelijke Universiteit alhier bekwamen voor den Ewangeliedienst in onze Kerk.

De behoefte aan den geregelde predikants- schreit om opleiding. Er zijn reeds meer dan 150 plaatsen vacant in de te vervolgende jaren zeer stellig nog niet bereikt kunnen zijn. Is dit een bedroevend verschijnsel, dat ons dringt om een verband, nam- melijk: dat de begerde om predikant van het Evangelie te worden, bij vele niet den omstandigen aanleg be- gaafde jongelieden toeneemt. Maar niet allen zijn voer- ren van de noodige geldmiddelen.

Wij wenschen althoo het onze te doen, om aan de bedoelde noodlijdende gemeenten te hulp te komen, en wij vragen daartoe uwe krachtige medewerking, óók door het bijdragen van gelden, die ieder van ons gaarne in ontvangst zal nemen, doch die ook bestond kunnen worden aan de Nieuwe kerk onder het adiel: Aan het Ministerie van Predikanten der Nederlantsche Hervormde Gemeente van Amsterdam.

Vertrouwt gij ons uwe gaven loel

Wij zullen ze niet betoelen, dan na grondig onder- zoek en ten gevolge van een wetig heldt onder ver- gadering.

Namens het Ministerie P. C. VAN DER HORST, Preside. PH. J. HOUTZAGERS, Scriba.

Aan de Gemeentelijke Universiteit alhier, bekwaam- heid de jongelieden voor den Ewangeliedienst (1) onder leiding van Dr. J. H. HOUTZAGERS, Dr. D. E. J. Völter, Dr. S. Cramer en straks van den heer de Busby, alhier bestudt modern. De eerste en de laatste gaan zelfs velen ongelooft te ver. Als ethisch-modernen vereenigen zij godsdienst en eedelijkheid en loechen- nen zij het bestaan van God. Met dit vieraal vormen de heeren J. J. van Toorenbergen en P. D. Chan- ge de de Sausaye, die den Cernus belijden, de Theologische Faculteit van Amsterdam. Bij deze een, doen als kerkelijke hoogleraren dienst, de moderne heer J. Knappert en de ethische Dr. P. J. Mulder.

Even begusculos als de heer J. van Dijk te Doe- tinchem, die reeds geruimen tijd zijne jongelieden aan deze moderne professoren toevertrouwd en daarom door het *Handelsblad* zeer geprezen werd, millen de herders en leeraars van de Nederlantsche Hervormde Gemeente van Amsterdam, hunne schepsen aan deze wolveren overleveren.

De brief aan de „Gefielde Gemeentelieden”, die tot- tid doel hunne gaven moeten brengen, werd onder- teekend door twee leeraars, die eenmaal verlaten, dat de openbare Universiteiten voor hen niet bruik- baar zijn in zijne wildingrede bij de opening der Vrije Universiteit heeft Dr. Hoedemaker gezegd: „En waarom een deur der hoop? Omdat het niet langer noodig zal wezen uwe jongelieden te redden, waar- zij genoodzaakt zullen zijn in een dampkring te ade- men, die in een mate met ant christelijke elementen is bezwangerd, dat men al zeer weinig aanleg of voorgeschiedheid moet hebben voor de geestelijke kwal- den, die helaas in Nederland epidemisch zijn gewor- den, om daardoor niet te worden aangevat met een hevigheid, die al brengen wil door Gods genade het leven er af, onze gezondheid innak, diwert voor god- ondermijnt (bladz. 20). En wederom: Er kunnen nog wel geloovige predikanten aan onze Azademiën worden gevormd, predikanten ook, die Godlof! in de gemeente teele vergeet wat zij aan de school hebben ge- leerd. Er kunnen nog wel zielen worden bekeerd onder de prediking en kinderen worden opgevoed onder christelijken invloed in het huizein, en de school, God is genadig. Zijn rijk zal komen! Zijn woord be- staan! Maar hebben wij dan vergeet, wat geschreven staat: Gij zult den Heere uwen God niet verzoeken?” (bladz. 25) Dr. Hoedemaker weet het zoo goed!

In hetzelfde *Protestantenblad* waarin de door ons overgenomen brief aan de „gefielde gemeentelieden” voorkomt, vinden we onder het opschrift „uit de Schrift” ook de woorden van den Apostel Jacobus: Zijt daders des Woords en niet alleen hoorders, u zelven met valsehe overlegging bedriegende.

Aan de beide onderteekenaars, Dr. P. C. van der Horst en Dr. Ph. J. Hoedemaker bevelen wij dit schriftwoord ter overdenking aan.

Hierbij zij opgemerkt dat uit de onder- teekening van een stuk nog niet noodzakelijk voortvloeit, dat de onderteekenaars met den inhoud instemmen.

Laat ons daarom hopen, dat dit ook hier zoo zijn moge.

Ook al geven we toe, dat wie goed staat in elk geval zijn onderteekening zou gewaigerd hebben.

Reeds de onderteekening is dus erg.

Maar instemming met het stuk zou het top- punt van ergernis zijn.

KUYPER.

Rapporten van deputaten worden eveneens vóór 14 Mei bij den kerkeraad ingewacht. De punten waarop, met het oog op het vereend leven der kerken, de aandacht der classen zal te vestigen zijn, zullen haar door den kerkeraad worden medegedeeld, zoodra deze daarvan eene opgave ontvangen heeft van de Deputaten in zake de vereeniging. En daar bepaaldelijk hiervoor de Synode bijeenkomt, zullen voor- stellen van anderen aard op deze Voorloopige Synode wel niet kunnen behandeld worden; behalve natuurlijk aangaande zaken, die nog beëindigd moeten worden vóór de vergadering der vereenigde Synode.

De Heere zegene het werk der voorberei- ding, doe de Synode voorspoedig samenkomen en kroone haren arbeid door in de gehoopte vereenigde Synode alles te doen gedijen tot ere Zijns Naams en tot opbouw Zijner kerk!

Worde daartoe deze gewichtige vergadering door de gemeente gedurig in hare gebeden den Heere opgedragen!

De kerkeraad voornemens: B. VAN SCHULLEN, praeses. H. W. VAN LOON, scriba. Amsterdam, 3 Maart 1892.

VORDEN. Door de Nederlantsch Gerefor- meerde gemeente alhier, is deze dagen een beroep uitgebracht op den Welberwaarden heer Da. M. J. Bouman, predikant te Amersfoort. 't Is veler wensch, dat het Gode moge behagen, het hart van dezen herder en leeraar alzo te neigen, dat hij vrijmoedig het beroep naar hier kan aanvaarden.

HARMELEN. Zondag 21 Febr. was voor deze kerk een heugelijke dag. Na eene vaca- ture van 14 jaar mochten wij weder in Da. J. Hartwigen een dienaar des Woords in ons midden ontvangen. Des voormiddags werd deze in ons midden bevestigd door onzen vorigen leeraar Da. W. Ringnald van Groningen, die sprak naar aanleiding van 2 Tim. 4: 22. Des namiddags sprak Da. Hartwigen zijn eerste woord tot de gemeente als haar leeraar, naar aanleiding van Efeze 5: 2. Waren wij des mor- gens bepaald bij den laat van God, den dien- der des Woords overgeleed, des middags werden wij gewezen op den hoofdhoud der prediking. Beide diensten werden door een talrijke schare bijgewoond.

De gemeente is verheugd in de weldaad haar van God geschonken. Moge des Heeren Naam de ere ontvangen en stelle Hij zijn dienstknecht in ons midden tot rijken zegen.

Namens den kerkeraad, M. C. KROMMENHOEK, Scriba.

Vergadering der gecombineerde classis van de Ned. Geref. kerken uit Noord-Brabant en Limburg, op 9 Februari 1892.

Deze classis werd in de kerkkamer der Westerkerk te Dordrecht geopend met het zin- gen van Psalm 72: 2, gebed en voorlezing van Psalm 60. Het moderamen bestond uit Da. J. H. Feringa van Klundert als praeses, broeder G. Visser van Helmond als assessor, en broeder A. C. van Drimmelen van Klundert als scriba.

Buiten de gewone werkzaamheden van elke classis (credentiebrieven-onderzoek, notulen- lezing, enz.) werd er hoofdzakelijk het volgende verricht: Allereerst na rapport der deputaten ad examina geëxamineerd de candidaat A. L. Ruijs. Da. J. H. Feringa vroegde over exegese O. T. naar Genesis 3; Da. K. Fernhout over exegese N. T. naar Ephese 2; Da. Schouten over dogmatiek. Voorts werd een deel der schriftelijk ingediende leerrede voorgedragen. Bij elk dezer deelen werd nagevraagd door de predikanten Fernhout, Schouten en Van Veelo, die zoo welwillend waren hun zeer gewaardeerde hulp te verlenen, en Da. Feringa; bij één vak ook door broeder Visser. De uitslag was, dat na het zeer gunstig prae- advies der helpende predikanten de heer A. L. Ruijs met algemeene goedkeuring der 16 stem- hebbende afgevaardigden (om de heerschende ziekte een groot getal) uit de 10 vrijgemaakte kerken (die van Helenaveen ten eersten male) werd toegelaten tot de prediking in de Ned. Geref. kerken en in deze kerken beroepbaar verklaard.

Met het oog op den a. s. classicaal zen- dingsdag werd Klundert aangewezen als ver- gaderplaats en als samenroepende kerk.

De stappen inzake *Kerkbode* door de de- putaten der classis gedaan, werden goedgekeurd en de noodige regelingen gemaakt. Voortaan is dus de *Zuider Kerkbode* het officieel orgaan voor Zeeland en Noord-Brabant en Limburg. Redacteur voor Noord-Brabant en Limburg is Da. J. H. Feringa van Klundert.

Het rapport inzake vacaturebeurten wordt goedgekeurd, en Da. Schouten, zoodra hij te Willemstad zal zijn, als mede-deputaat in deze aangewezen.

Nu volgen de rapporten inzake vrijmaking van kerken, kerkeraadvulling in een „zwakke” kerk, en bevoegdheid van een oefa- nar om in deze classis op te treden. De door de influenza verhoede aanknooping van cor- respondentie met de Christ. Geref. classis in deze gewesten wordt door de classis zelve op- gevat in een aangenomen en geteekend con- cept schrijven met aanwijzing der zelfde de- putaten: Da. Feringa en ouderling A. C. van Drimmelen van Klundert; secondi Da. Schouten en ouderling C. Maris van Willemstad.

Voor eventuele onderhandelingen met eene Vrije Gereformeerde gemeente worden als de- putaten aangewezen de broeders: Da. Feringa van Klundert, Esmeijer van Helmond en Van Drim- melen van Klundert, (secondi: Da. Schouten nog van Charlois, Visser van Helmond en K. Dane Czn. van Willemstad) om de e. k. classis in deze te dienen van advies.

Vastgesteld, geëekend en ingezonden wordt aan Depp. Syn. de gemotiveerde aanvraag (waarbij men zich strikt bepaalt tot het ten eenenmale onmisbare) om bijstand voor de drie hulpbehoevende kerken dezer classis.

Naar aanleiding eener missive van de classis Leiden wordt bepaald, dat de heer Van Drunen te Ter Aar, door genoemde classis als scheur- maker veroordeeld, in de kerken van Noord- Brabant en Limburg niet mag optreden.

Aan de aitsmuntende en krachtige vermaning van den Dep. Syn. voor de proceskosten, broe- der C. A. van Drimmelen te Klundert, beloven de kerken te zullen gehoor geven. Op een aanvraag van een broeder, die voorheen pre- dikant was geweest in een kerk van min vaste formatie, om in de Brabantse kerken te mogen optreden, als toegelaten door een „algemeene

vergadering” der Ledeboersgemeenten, en als opleiding ontvangende van een Ned. Gerefor- meerd Bedienaar des Woords, wordt geacht dat deze broeder — voorheen afgewezen bij een onderzoek in deze classis — volgens de Acta van Leeuwarden niet kan worden toege- laten; tevens worde hem bericht, dat hij (niet in Brabant wonende, noch in eenigerlei ver- band er mode) zich dan maar zal moeten wen- den tot eene classis, waarmede hij in enig verband staat.

Om het vervorgende uur worden eenige zaken verdaagd. De rapporten over vacature- gelden en zorg voor weduwen, weezen en emeriti worden op verzoek van Da. Feringa verdaagd, totdat hij niet meer de ééne Be- dienaar des Woords in deze classis zal zijn.

De classice correspondent. J. H. FERINGA. V. D. M. Klundert, 23 Febr. 1892.

Buitenland.

Duitschland. De nieuwe Schoolwet II.

Tot hietoe werd op de staatschool in Pruisen godsdienstonderwijs gegeven behalve in de z.g. „simultan schulen”, d. i. met onze neutrale openbare scholen op een lijn staan. Behalve dat de leeraars der kerk de kinderen onderwijzen tot voorbereiding tot het doen van belijdenis bij de Evangelischen of tot de communie bij de Roomschen, werden de scho- lieren onderwezen in den godsdienst hunner ouders en dit wel gedurende de schooluren.

Deze onderwijzen kunnen echter Joden of vrijdenkers zijn, en toch zijn zij gecroep in den godsdienst te onderwijzen. Men kan denken, wat er in menige school van het godsdienstonderwijs wordt! De gewezen hof- prediker Stöcker, heeft in zijne rede den josten Januari in den Pruisischen landdag gehou- den, er op gewezen, hoe jammerlijk het in vele gevallen met het godsdienstonderwijs op de scholen gesteld was. Na waarlijk had deze begaafde prediker niet naar voorbeelden te zoeken, zij waren voor het grijpen.

Nu willen de rechtzinnigen van de Evan- gelische kerk met de Roomschen, dat de die- naars der kerk meer invloed op de scholen zullen uitoefenen dan zij tot hietoe gedaan hebben; zij zouden zich moeten laten gelden bij de benoeming van onderwijzers en beho- deren ook het recht te hebben zulke onder- wijzers af te zetten, die zij niet in staat achten om godsdienstonderwijs te geven. En de regering is geneigd om in het voorgestelde wetsontwerp aan dien eisch gehoor te geven.

Maar daar blijft het nieuwe wetsontwerp niet bij. Elke school moet voortaan confes- sioneel zijn, wanneer men van de confesio- neele staatschool niet gediend is, kan men een vrije school stichten. Als er in eene school 30 leerlingen zijn, wier ouders de be- lijdenis van de meerderheid der ouders van schoolgaande kinderen niet deelen, dan kan er eene andere school geopend worden, die op den grondslag van de belijdenis waartoe die 30 kinderen behooren, gesticht wordt. Zijn er 60 kinderen op eene school, die in een an- deren godsdienst opgevoed worden, dan die van de meerderheid der schoolbezoekers, dan is het openen van eene nieuwe school zelfs verplicht.

Het godsdienstonderwijs neemt volgens de nieuwe wet, op het leerplan een eerste plaats in. Elk leerling is verplicht zich in de gods- dienst zijner ouders te laten onderwijzen. Hij kan daarvan slechts vrijgesteld worden, wan- neer zijn ouders of voogden dit openlijk aan- vragen, en als de leeraars van de kerk waartoe de ouders behooren, verklaren, dat zij op zich nemen om het kind voldoende godsdienston- derwijs te zullen geven, en wanneer de overheid der provincie waarin het woont, daartoe verlof geeft. Deze bepalingen hebben zeker ten doel om de kinderen van ouders die zeggen tot geen godsdienst te behooren, te dwingen hun kruost toch godsdienstonderwijs te laten ont- vangen.

Het spreekt wel van zelf dat men in libera- listische kringen toorn tegen dit wetsontwerp. De liberalistisch-joodsche pers spuwt er vuur en vlam tegen.

De onderwijzers zijn er over het algemeen sterk tegen gekant. De minister van eeredienst, graaf van Zedlitz, heeft den onderwijzers door circulaire op circulaire doen weten, dat zij staatsambtenaren zijn en dat zij ontslag heb- ben te wachten, wanneer zij het wagen om deel te nemen aan vergaderingen, die belegd zijn om tegen het wetsontwerp te protesteeren. Dit maakt de verbitting nog erger. Overal maakt het liberalisme zich op, om tegen de plannen der regering in te gaan. Al de hoog- leeraars van de universiteit van Halle, en 69 van de 83 hoogleeraars van Berlijn hebben bij de kamer van afgevaardigden een bezwaar- schrift tegen het nieuwe wetsontwerp ingediend.

Men behoeft niet veel doorticht te hebben om te beseffen, dat de voorgestelde wet een wapen zijn moet, dat tegen het socialisme ge- keerd is. Men wil het Christendom in de har- ten der kinderen brengen en ze aldus uit de verleiding der social democraten redden. Of dit echter met de kracht van het geweld van den staatsarm geschieden mag, blijft voor ons de vraag. Geen wonder, dat overal de socialisten toornen tegen de nieuwe wet en dat zij opnieuw beginnen te spreken van een scheiden in massa uit de Evangelische landkerk. Daarentegen verklaarde de hofprediker Stöcker, dat de ge- heele Evangelische kerk voor het wetsontwerp gestemd had. De opperkerkeraad zond een adres om den keizer instemming met zijne plannen te betuigen. Men deelt ook mede, dat de keizer op een maaltijd door Caprivi, den rijkskanselier gegeven, bij de daar aanwezige rapporteurs voor de nieuwe wet androng om hun arbeid te bespoedigen, waaruit blijkt, dat deze vorst er veel aan hecht om het ontwerp tot wet verheven te zien, al moet hij daardoor ook waarschijnlijk twee ministers, die van finan- cien en van binnenlandsche zaken zien beengaan.

WINKEL.

Voor Kinderen.

DE STALJONGEN. II. OP STRAAT.

Hoeveel echter de goede bureu ook voor Kees deden, toch, dat begrijpt gij wel, had hij een ongelukkig leven. Als de andere kin-